

Predmet C-709/19**Sažetak zahtjeva za prethodnu odluku sastavljen na temelju članka 98.
stavka 1. Poslovnika Suda****Datum podnošenja:**

25. rujna 2019.

Sud koji je uputio zahtjev:

Hoge Raad der Nederlanden (Nizozemska)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

20. rujna 2019.

Tužitelj:

Vereniging van Effectenbezitters

Tuženik:

BP plc

Predmet glavnog postupka

Glavni postupak odnosi se na spor između Vereniging van Effectenbezitters (u daljnjem tekstu: VEB), nizozemskog udruženja čija je svrha, u skladu s njegovim statutom, zastupanje interesa vlasnika vrijednosnih papira, i društva BP plc (u daljnjem tekstu: BP), naftnog i plinskog poduzeća koje posluje u cijelom svijetu, u vezi sa štetom koju su zbog BP-ova navodno nezakonitog postupanja pretrpjeli dioničari tog društva, i to u obliku gubitka vrijednosti svojih dionica.

Predmet i pravna osnova zahtjeva za prethodnu odluku

Zahtjev za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a odnosi se na međunarodnu nadležnost nizozemskih sudova. Konkretno, riječ je o tome treba li Uredbu (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (nova verzija, u daljnjem tekstu: Uredba Bruxelles I.a) tumačiti na način da izravan nastanak isključivo imovinske štete na nizozemskom investicijskom

računu može predstavljati dovoljnu poveznicu za međunarodnu nadležnost nizozemskih sudova.

Prethodna pitanja

1. (a) Treba li članak 7. točku 2. [Uredbe Bruxelles I.a] tumačiti na način da izravan nastanak isključivo imovinske štete na investicijskom računu u Nizozemskoj ili u banci i/ili investicijskom društvu sa sjedištem u Nizozemskoj koja je posljedica odluka o ulaganju donesenih pod utjecajem općih, ali netočnih, nepotpunih i zavaravajućih informacija međunarodnog poduzeća uvrštenog na burzama koje su objavljene diljem svijeta pruža dovoljnu poveznicu za međunarodnu nadležnost nizozemskih sudova u mjestu nastanka štete (*Erfolgsort*)?

(b) Ako ne, jesu li potrebne dodatne okolnosti koje opravdavaju nadležnost nizozemskih sudova te o kojim je okolnostima u tom slučaju riječ? Jesu li dodatne okolnosti navedene pod točkom 7. dovoljna osnova za nadležnost nizozemskih sudova?

2. Mijenja li se odgovor na prvo prethodno pitanje ako je riječ o tužbi koju je na temelju članka 3:305.a BW-a podnijelo udruženje čiji je cilj da u skladu sa svojim pravom zastupa kolektivne interese ulagača koji su pretrpjeli štetu u smislu prvog prethodnog pitanja, što, među ostalim, dovodi do toga da nisu utvrđeni ni pojedini domicili tih ulagača ni posebne okolnosti pojedinačnih kupnji odnosno pojedinačnih odluka da se ne prodaju dionice koje se već drže?

3. Ako su nizozemski sudovi na temelju članka 7. točke 2. Uredbe Bruxelles I.a nadležni da odlučuju o tužbi podnesenoj u skladu s člankom 3:305.a BW-a, ima li dotični sud na temelju članka 7. točke 2. te uredbe međunarodnu i nacionalnu mjesnu nadležnost da odlučuje o svim naknadnim pojedinačnim tužbama za naknadu štete ulagača koji su pretrpjeli štetu u smislu prvog prethodnog pitanja?

4. Ako dotični nizozemski sud u smislu trećeg prethodnog pitanja ima međunarodnu, ali nema nacionalnu mjesnu nadležnost da odlučuje o svim pojedinačnim tužbama za naknadu štete ulagača koji su pretrpjeli štetu u smislu prvog prethodnog pitanja, određuje li se nacionalna mjesna nadležnost prema domicilu oštećenog ulagača, sjedištu banke u kojoj se vodi osobni bankovni račun tog ulagača ili sjedištu banke u kojoj se vodi investicijski račun ili se u obzir uzima neka druga poveznica?

Navedene odredbe prava Unije

Članci 4. i 7. Uredbe Bruxelles I.a

Navedene nacionalne odredbe

Članak 3:305.a Burgerlijk Wetboek (nizozemski Građanski zakonik, u daljnjem tekstu: BW)

Sažet prikaz činjenica i glavnog postupka

- 1 Na naftnoj platformi Deepwater Horizon u Meksičkom zaljevu, koja je bila u najmu BP-a, 20. travnja 2010. dogodila se eksplozija koja je za posljedicu imala poginule i ranjene osobe. Osim toga, nastala je šteta u okolišu.
- 2 VEB je 2015. na temelju članka 3:305.a BW-a podnio Rechtbanku Amsterdam (Sud u Amsterdamu, Nizozemska) udružnu tužbu protiv BP-a u korist svih osoba koje su tijekom razdoblja između 16. siječnja 2007. i 25. lipnja 2010. stekle, držale ili prodale redovne dionice BP-a putem investicijskog računa u Nizozemskoj ili u banci i/ili investicijskom društvu sa sjedištem u Nizozemskoj (u daljnjem tekstu: dioničari BP-a).

U tom postupku VEB je zatražio da se utvrdi:

- (i.) da su nizozemski sudovi međunarodno nadležni da odlučuju o tužbama dioničara BP-a za naknadu štete,
 - (ii.) da je Rechtbank Amsterdam (Sud u Amsterdamu) mjesno nadležan za te tužbe,
 - (iii.) da se na tužbe za naknadu štete primjenjuje nizozemsko pravo,
 - (iv.) da je BP svojim dioničarima dostavio netočne, nepotpune i zavaravajuće obavijesti o (i.) svojem programu zaštite i održavanja prije izlivanja nafte 20. travnja 2010. i/ili (ii.) opsegu tog izlivanja nafte i/ili (iii.) ulozi i odgovornosti BP-a u vezi s tim izlivanjem nafte,
 - (v.) da je BP na način naveden u točki iv. nezakonito postupao prema svojim dioničarima,
 - (vi.) da bi dioničari BP-a kupili ili prodali dionice BP-a po povoljnijoj cijeni ili uopće ne bi da BP nije postupao nezakonito,
 - (vii.) da postoji uzročnost u smislu *conditio sine qua non* između BP-ova nezakonita postupanja i uvjeta kupnje odnosno prodaje koji se na tome temeljio te štete povezane s tečajem koja je dioničarima BP nastala u razdoblju između 16. siječnja 2007. i 25. lipnja 2010.
- 3 BP je osporio nadležnost nizozemskih sudova te istaknuo da se ti sudovi ne mogu pozivati na Uredbu Bruxelles I.a radi određivanja međunarodne nadležnosti. Rechtbank Amsterdam (Sud u Amsterdamu) proglasio se nenadležnim u pogledu VEB-ove tužbe. U žalbenom postupku Gerechtshof Amsterdam (Žalbeni sud u

Amsterdamu, Nizozemska) potvrdio je presudu rechtbanka (prvostupanjski sud). VEB je sudu koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku podnio žalbu u kasacijskom postupku protiv presude gerechtshofa (žalbeni sud).

Bitni argumenti stranaka glavnog postupka

- 4 U kasacijskom postupku nije sporno da se VEB-ova tužba odnosi na delikte ili kvazidelikte u smislu članka 7. točke 2. uredbе Bruxelles I.a, prema kojem je nadležan sud mjesta u kojem je nastala ili može nastati štetna radnja. Žalbom u kasacijskom postupku postavlja se pitanje jesu li nizozemski sudovi kao sudovi mjesta u kojem je nastala šteta nadležni u skladu s člankom 7. točkom 2. te uredbе za odlučivanje o VEB-ovoj tužbi.
- 5 VEB i BP zastupaju različita stajališta u pogledu odnosa između presude od 28. siječnja 2015., Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, u daljnjem tekstu: presuda Kolassa) i presude od 16. lipnja 2016., Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449, u daljnjem tekstu: presuda Universal Music) te posljedica koje iz toga proizlaze za ovaj predmet.
- 6 VEB tvrdi, među ostalim, da su okolnosti ovog postupka usporedive s okolnostima iz presude Kolassa i presude od 12. rujna 2018., Löber (C-304/17, EU:C:2018:701, u daljnjem tekstu: presuda Löber). Smatra da dionice nisu izgubile svoju vrijednost zbog nesigurnosti na financijskim tržištima, nego zbog toga što je BP pružao netočne, nepotpune i zavaravajuće informacije o izlivanju nafte, navedenom u točki 1. ovog zahtjeva, čime je BP prekršio svoje zakonom propisane obveze informiranja. Ističe da su dioničari zbog toga donijeli odluke o ulaganju koje ne bi donijeli da su točno i u potpunosti bili upoznati sa stanjem stvari. Navodi da su njihove dionice izgubile vrijednost nakon što su postale poznate točne informacije te im je time nastala šteta. Napominje da je, s obzirom na to da se dionicama, a u svakom slučaju pravima dioničara u vezi s tim dionicama, upravljalo na investicijskom računu u Nizozemskoj ili u banci i/ili investicijskom društvu sa sjedištem u Nizozemskoj (odobrenja i terećenja) te da su se one nalazile na takvom investicijskom računu, ta šteta, koja se sastoji od gubitka vrijednosti dionica zbog BP-ova nezakonita postupanja, izravno nastala na tom računu u Nizozemskoj. Smatra da su nizozemski sudovi zbog toga nadležni za odlučivanje o VEB-ovoj tužbi. Tvrdi da za tu nadležnost nizozemskih sudova nije potrebno postojanje (drugih) posebnih ili dodatnih okolnosti.
- 7 Ako ipak moraju postojati posebne ili dodatne okolnosti u smislu presude Universal Music, VEB smatra da su sljedeće okolnosti podredno relevantne. Kao prvo, navodi da BP ima ulagače u cijelom svijetu, uključujući nizozemske ulagače. Tvrdi da zastupa interese velikog broja ulagača koji svoj domicil imaju uglavnom u Nizozemskoj. Kao drugo, ističe da je BP u Sjedinjenim Američkim Državama sklopio nagodbu s drugim dioničarima. Napominje da ta nagodba nije bila ponuđena ulagačima čije interese zastupa VEB i da se u Europi ne vode drugi slični postupci. Kao treće, navodi da među dioničarima koje zastupa VEB ima

potrošača, koji prema Uredbi Bruxelles I.a uživaju posebnu pravnu zaštitu. Naposljetku, smatra da je bitna okolnost što VEB ističe svoje zahtjevu u okviru udružne tužbe podnesene na temelju članka 3:305.a BW-a.

- 8 BP tvrdi, među ostalim, da puka okolnost da je šteta iz presude Kolassa nastala izravno na bankovnom računu H. Kolasse u Austriji nije dovoljna za zaključak o postojanju nadležnosti sudova u Austriji. Smatra da je postojalo više razloga za odluku o Austriji kao poveznici. Navodi da je društvo Barclays objavilo prospekt u Austriji, a certifikate je (ponovno) prodala austrijska banka. BP u tom pogledu upućuje na točku 37. presude Universal Music. Tvrdi da iz nje proizlazi da je odluka u presudi Kolassa bila povezana sa svim okolnostima za utvrđivanje nadležnosti sudova mjesta tužiteljeva domicila. Zbog toga smatra da se isključivo imovinska šteta koja je izravno nastala na bankovnom računu sama po sebi ne može smatrati „relevantnom poveznicom” u smislu članka 7. točke 2. Uredbe Bruxelles I.a. Napominje da se to odnosi i na slučaj u kojem ne postoji opasnost da oštećena stranka može naknadno manipulirati mjestom nastanka štete odabirom bankovnog računa koji se vodi u mjestu koje mu odgovara. Ističe da, stoga, ako ne postoje dodatne okolnosti, nisu nadležni sudovi mjesta u kojem se vodi bankovni račun. Tvrdi da na to ne utječe kolektivno obilježje tog postupka.

Sažet prikaz obrazloženja zahtjeva za prethodnu odluku

- 9 Hoge Raad (Vrhovni sud, Nizozemska) smatra da se tim argumentima postavljaju pitanja u vezi s tumačenjem Uredbe Bruxelles I.a te da mogu postojati opravdane dvojbe u pogledu odgovora na njih. Zato je Sudu Europske unije uputio prethodno navedena prethodna pitanja radi prethodne odluke.
- 10 Što se tiče prvog prethodnog pitanja, Hoge Raad (Vrhovni sud) naveo je da se i u presudi Kolassa i u presudi Löber te u ovom predmetu radi o isključivo imovinskoj šteti koja je izravno nastala na bankovnom ili investicijskom računu, pri čemu je ta isključivo imovinska šteta posljedica gubitka vrijednosti vrijednosnih papira koji su se na tom bankovnom ili investicijskom računu držali kao depoziti. Taj se slučaj razlikuje od situacije koja je dovela do presude Universal Music. U tom je predmetu isključivo imovinska šteta na bankovnom računu bila posljedica plaćanja obavljenog na tom bankovnom računu radi naknade štete koju su oštećene stranke pretrpjele u inozemstvu. Međutim, za razliku od gubitka vrijednosti dionica koje se kao depoziti drže na bankovnom ili investicijskom računu, oštećena stranka mogla je u toj situaciji sama utjecati na smanjenje depozita na svojem bankovnom računu jer je mogla slobodno odlučiti da izvrši plaćanje s tog bankovnog računa. Presuda Kolassa, presuda Löber i ovaj predmet razlikuju se u činjeničnom pogledu po tome što se u ovom predmetu tužba ne temelji na zavaravajućim informacijama u prospektu izdanom u Nizozemskoj. Prema VEB-ovoj argumentaciji, koju gerechtshof (žalbeni sud) nije odbio pa ju posljedično u kasacijskom postupku valja smatrati pravilnom, BP je u priopćenjima za medije, izvješćima, godišnjim financijskim izvještajima i poslovnim izvješćima objavljenima na svojoj internetskoj stranici te u javno

objavljenim izjavama članova uprave objavio netočne, nepotpune i zavaravajuće informacije. BP se prilikom sporne objave tih informacija nije zasebno ili osobito obratio nizozemskim ulagačima. Osim toga, čini se da u ovom slučaju nije riječ o prodaji i kupnji financijskih proizvoda na nizozemskom sekundarnom tržištu, nego o kupnji BP-ovih redovnih dionica koje su uvrštene na burzu u Londonu ili Frankfurtu putem investicijskog računu u Nizozemskoj ili u banci i/ili investicijskom društvu sa sjedištem u Nizozemskoj. Nepredvidljivost za tuženika u pogledu suda pred kojim može biti tužen, koja bi postojala ako bi se smatralo da je mjesto u kojem se vodi bankovni ili investicijski račun mjesto nastanka štete, ne predstavlja ni u kojem slučaju prepreku prihvaćanju nadležnosti sudova mjesta u kojem je nastala šteta. U presudi od 25. listopada 2011., eDate Advertising i dr. (C-509/09 i C-161/10, EU:C:2011:685, t. 51.) Sud je, među ostalim, smatrao da su nadležni sudovi države članice na čijem je državnom području dostupan ili je bio dostupan sadržaj objavljen na internetu, i to barem u pogledu odluke o šteti prouzročenoj na državnom području države članice pred čijim se sudom vodi postupak. Postavlja se pitanje postoji li slično pravilo o nadležnosti u pogledu tužbi za naknadu štete koja je dioničarima nastala na temelju netočnih, nepotpunih i zavaravajućih informacija koje su objavila međunarodna poduzeća uvrštena na burzama.

- 11 Što se tiče drugog prethodnog pitanja, Hoge Raad (Vrhovni sud) naveo je da okolnost da je u predmetnom slučaju riječ o udružnoj tužbi na temelju članka 3:350.a BW-a može dovesti do (dodatnih) problema prilikom određivanja mjesta nastanka štete. S obzirom na to da je kolektivna tužba namijenjena zaštiti sličnih interesa, ne uzimaju se u obzir pojedinačne okolnosti oštećenih stranaka čiji se interesi zastupaju u okviru tog kolektivnog postupka. Naime, predmet udružne tužbe nisu ni posebnosti pojedinačnih (kupoprodajnih) transakcija ni posebnosti pojedinačnih odluka da se ne prodaju dionice koje se već drže. Uпитno je trebaju li se i, prema potrebi, na koji način utvrditi dodatne posebne okolnosti u takvom slučaju. U presudi od 21. svibnja 2015., CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, t. 35., 36. i 56.) Sud je presudio da ustupanje potraživanja koje je proveo prvobitni vjerovnik samo po sebi ne može utjecati na određivanje nadležnog suda na temelju (prethodnog pravila iz) članka 7. točke 2. Uredbe Bruxelles I.a i da se, stoga, štetni događaj mora posebno odrediti za svako potraživanje po osnovi naknade štete, neovisno o njegovu ustupanju ili udruživanju. Postavlja se pitanje primjenjuju li se takva stroga pravila i na utvrđivanje mjesta nastanka štete u okviru kolektivnog postupka na temelju članka 3:305.a BW-a s obzirom na to da se u slučaju takvog postupka ne radi o ustupanju ili udruživanju potraživanja, nego se isključivo zastupa kolektivni interes, a ta pravila negativno utječu na djelotvornost instrumenta predviđenog člankom 3:305.a BW-a.
- 12 Što se tiče trećeg prethodnog pitanja, Hoge Raad (Vrhovni sud) naveo je da, ako su nizozemski sudovi nadležni i utvrde da je BP postupao nezakonito prema svojim dioničarima, oni po toj osnovi mogu u novom postupku podnijeti pojedinačnu tužbu za naknadu štete. U tom slučaju valja utvrditi mogu li se takve tužbe pokrenuti pred sudom koji je bio nadležan za odlučivanje o udružnoj tužbi.

To pitanje može se postaviti ako se domicil BP-ova dioničara ili sjedište njegove banke i/ili njegova investicijskog računa u Nizozemskoj nalazi izvan područja nadležnosti suda pred kojim se vodi postupak. U tom se pogledu također upućuje na četvrto prethodno pitanje i naknadna razmatranja o njemu.

- 13 Što se tiče četvrtog pitanja, Hoge Raad (Vrhovni sud) naveo je da Sud u presudi Löber (t. 31.) upućuje na dodjelu nadležnosti austrijskim sudovima. Posebna pravila o nadležnosti u skladu s člankom 7. Uredbe Bruxelles I.a ne uređuju isključivo međunarodnu nadležnost, nego i mjesnu nadležnost u svakoj državi članici. U presudi Löber ostalo je otvoreno pitanje na kojem je bankovnom računu šteta izravno nastala. S jedne strane, čini se da u toj presudi (t. 32.) ne utvrđuje na relevantan način razlika između „osobnog” bankovnog računa i investicijskog računa prilikom upotrebe izraza „bankovni računi”. Iz toga se može zaključiti da se oba računa mogu uzeti u obzir. S druge strane, iz mišljenja nezavisnog odvjetnika M. Bobeka u tom predmetu (t. 13.) proizlazi da se bankovni račun H. Löber vodio u Beču, gdje je također imala domicil, a da su se investicijski računi vodili u Salzburgu i Grazu. Očigledno je u presudi Löber za priznanje nadležnosti suda u Beču bilo dostatno ne samo to da ondje H. Löber ima domicil, nego da ondje i banka u kojoj se vodio njezin bankovni račun ima svoje sjedište. Time se postavlja pitanje koji su kriteriji odlučujući za određivanje mjesne nadležnosti u dotičnoj državi članici. Uzima li se u obzir domicil oštećenog ulagača, sjedište banke u kojoj se vodi osobni bankovni račun tog ulagača, sjedište banke u kojoj se vodi investicijski račun ili neka druga poveznica?